

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.
(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)
Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.
Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Stettner Béla linómetszete, X3

TARTALOM

A fegyelem mestere. König Róbert képei a hálón (Antall István)
Művészet és mesterség. Vagyóczky Károly kiállítása (Kocsis Imre)
Horváth Hermina kiállítása Dániában (Soós Imre)
Stettner Béla emlékét idézzük (Soós Imre)
Galambos Ferenc: Stettner Béla
Első Nemzetközi Exlibris Pályázat Aradon (Gábor Dénes)

SZEMLE – HÍREK – KÖNYVESPOLC

A FEGYELEM MESTERE

König Róbert Képei a hálón

Omnis nobilitas ab equo címmel nyílt kiállítás König Róbert grafikáiból a budapesti Dataware Kft. zuglói nagytermében, ahol kizárólag lovakat ábrázoló vagy lovas témájú műveket láthatott a megjelent közönség. Amint a cím is jelzi, a művész az ember egyik legrégebbi segítőjét és barátját, a lovat tartja a legnemesebb állatnak, hiszen erről szól egész tárlata, amelyen a grafikák mellett egy sor színes pasztelképben is gyönyörködhattünk. A témáról így vall maga az alkotó: „A lovaskultúra az egyetemes emberi kultúra része... Nem véletlen az sem, hogy a képzőművészetben a csendélet, a portré, az akt és a tájkép mellé újból felsorakozik a lóábrázolás is”. Az alábbiakban a Magyar Rádió munkatársa, Antall István hírlapíró megnyitóját közöljük.

Fegyelme maga a szabad szabadság. Mert látvány, élménnyel, anyaggal azt csinál, amit akar. Valami nemzedékeken átörökített, csöndes megátalkodottsággal bontja ki a teljességből mindazt, amit el kíván mondani. A képesség, a tehetség König Róbertnek csak eszköz, nem csillagszórós látványosság. Lefojtja a bravúrokat, a trükkös mutatványokat – a könnyű kézzel odavetett vonalakat megzabolazza –, mesterségének minden tudását költészettel termékenyíti. Súlyos, veretes líra ez. Műveltségből, tájékozottságból, tapasztalatból, bölcsességből ácsol vázat, szárnyakat, megbonthatatlan szerkezetet. Szerkezetet, amely nem röpül: röpít! Csak a középkor művészcsaládban cse-

peredő, kétkezi, napi penzumokra szoktatott zsenijétől követelték meg ennyire a vászonminták és festékszermecskék finomságáig érlelt gondosságot. König Róbert mindent tud és még többet sejt, sejtet. Úgy járkál közöttünk, úgy viszi tenyerében melengetve a titkot, az ihlet pihés madártestét, hogy rejtekező mozdulatát észre sem vesszük. Szemérmesen csak akkor dédelgeti elc, ha kés, fa, réz, linó, festékillat, s a háztetők végtelen gerincoszlopaival vonalazott táj otthonossága veszi körül. *Zárkózott* alkotó. Műterembe, műhelybe, szakmába zárkózott. Higgadtan szemlélődő, mérlelő kortársunk, elnéző, megbocsátó társunk, megbízható barátunk ő. Állatbarátunk. Lovakat lát, lovakat simogat, lovakat paskol, lovakat tör be, lovakat nyergel, lovakat csutakol és lovakat rajzol –, de rólunk beszél. A ló a legsúlyosabb ok, indok és ürügy, hogy minél többet mondhasson el az esendő emberről. Kapálózásainkról, szépségünkről, küzdelmeinkről, üzekedő, egeket hágó szép szerelmeinkről. Ürügy a ló és ürügy a ló misztikus szépsége, mitológikus alakja. A személyiség lószőrrel, bőrrel alig fedett jegyei ott lüktetnek az izmokban, az erekben a bőr alatt rebbenő inakban. König Róbert nem egyszerűen megszemélyesít. Meglátja a más által föl nem fedezhető: az etológiai kód mögé rejtő emberi jeleket. König Róbert lovat ad alánk. S teszi ezt úgy, hogy észre sem vesszük milyen

König Róbert linómetszetei, x3

magasra, s milyen magasról látunk. Ez a természetvarázslat emeli azt a gyönyörűsége mesterséget is, amit megtanult, s amit magával hozott elődei üzeneteként. Itt a kiállító teremben arany és fekete keretben, és itt a számítógép apró ablakában leheletfinom krétarajzokat, színes pasztell foltokat, drámai erejű fekete-fehér linómetszeteket, túvel karcolt, savval kezelt rézkarcokat láthatunk. Sokféle út, sokféle technika, egyféle biztonság. König Róbert – ahogyan a legnagyobb elődök –, át tudja emelni a rajzból, a pusztá ábrázolásból, a leképezésből a festészet, a grafika világába mondanivalóját. Kiszélesedik mesélőkedve, s anélkül, hogy az együgyű képregények szaggatott mondataiból mankót nyomna hónunk alá. Termékeny tájakra visz, akkor is ha csak egy résnyi villan az istállóajtó mögötti világból, ha csak egy fűszál ágaskodik a vágató ló hasa alatt, ha csak egy torzó az ágaskodó lovas szobor maradványa. Néha egyetlen mozdulat, egyetlen villanó pata egy egész ménesről, egy bonyolult, érzelmekkel, ösztönökkel, adottságok-

kal tagolt társadalomról vall. Ahogyan az egész történelmet felöleli tenyérnyi vásznon, lemezen, ahol arany dereng és bomló zöld vegetáció burjánzik... König Róbertől csak szűkszavú tudósítást adhat ez a tárlat. Illene beszélünk vásznonra nyomott óriásmetszeteiről, a szakmában általa honosított, mindeddig teljesen ismeretlen monumentális grafikáiról, illene szólnunk illusztrációiról amelyek jelentős életművek indáihoz állítanak képi támaszt. Plasztikáiról amelyek a metszetek – a magasnyomású sokszorosított grafikák dúcainak lehetőségeit aknázzák ki, azok képi világát emelik ki a síkból. Beszélünk illene falfestményeiről, szekkóiról, csöndes kitartó szenttamási gyarapító munkájáról. Csakhogy a szó anyaga illékony, a festékhez, bronzhoz, kőhöz képest. A teremtő természetesség, a teremtő leleményesség, a teremtő fegyelem talál rá a szabadság újabb és újabb tájaira. S ha elég bátrak vagyunk, e világ meg-hódításához König Róbert magával visz minket is.

MŰVÉSZET ÉS MESTERSÉG

Vagyóczky Károly bélyeggrafikai kiállítása a Bélyegmúzeumban

Október közepén, nagy érdeklődés mellett nyílt meg a budapesti Bélyegmúzeumban Vagyóczky Károly grafikusművész kiállítása azokból az alkotásaiból, amelyek közvetlenül szakmai feladataival függnek össze, bélyeg- és bankjegy-grafikáiból. Ez alkalomból a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanszékvezető tanára, Kocsis Imre bemutatójából közlünk részleteket.

Vagyóczky Károly a Képzőművészeti Főiskolán szerzett diplomát 1996-ban, s azóta sokszorosító és alkalmazott grafikával foglalkozik. Már pályakezdőként, tanári ajánlásra került a Pénzjegynyomda legendás grafikai műhelyébe, ahol főként Horváth Endre és Nagy Zoltán művészete hatott rá. Ez utóbbi kiváló mester és nagy előd irányítása mellett még öt éven keresztül tanulta a rézmetszés és a bankjegytervezés mesterségét. A nyomdai tervező műteremben kapott szakirányú továbbképzés során szakterülete specialistájává vált, művészi személyisége kiteljesedett.

1978 óta a nyomda Művészeti Osztályának vezetője. Számptalan egyéni és csoportos kiállításon szerepeltek alkotásai, amelyek oly mértékben kivívták a szakma és a közönség elismerését, hogy 1967-ben Derkovits-díjjal, 1981-ben Tótfalusi Kis Miklós-díjjal tüntették ki. 1972-ben megkapta a IV. Krakkói Grafikai Biennálé 4. díját és a III. Firenzei Grafikai Biennálé aranyérmét. A József Attila Emlékiállításán 1977-ben a Hazafias Népfront díjával, 1982-ben pedig a Bulgáriában megrendezett Nemzetközi Bélyegkiállítás grafikai aranyérmével ismerték el munkásságát. A magyar bélyeggyűjtők legmagasabb szintű elismerését három ízben is sikerült elnyernie: 1982-ben a Kodály Zoltán portréját, 1983-ban a Régi Városházát ábrázoló, 1991-ben pedig II. János Pál pápa látogatására kiadott bélyegblokkok „Az év legszebb bélyege” címet kapták meg. Mintegy 60 bélyeg, számtalan bé-

lyegterv, alkalmi bélyegző és borítékrajz tervezésével járult hozzá a magyar bélyeg európai színvonalának megtartásához. Nyomatványgrafikával és bankjegytervezéssel is foglalkozik. Munkáival ily módon szó szerint nap mint nap találkozunk, hiszen az ő mester-

Vagyóczky Károly rézmetszete, C2 (Katalógus címlap)

A művészről jelenleg a belgiumi Wommelgem városban él, de már többször üdvözölhetük őt Balatonlellén is, az ottani Kaposi Galéria látogatójaként. Ideje lenne, hogy e nívós balatoni kultúrcentrumban

egyszer már műveinek kiállításán is köszönthessük Horváth Herminát, akinek dániai szerepléséhez és egész munkásságához ezúton gratulálunk.

Soós Imre

STETTNER BÉLA EMLÉKÉT IDÉZZÜK

A jövő esztendőben emlékezünk meg a KBK megalapításának 40. évfordulójáról. A jubileumra készülve kegyelettel kell szólnunk az egyik alapítóról, *Stettner Béla* Munkácsy-díjas grafikusművészről, aki 1928-ban született, így most lenne 70 éves. Sajnos, már közel másfél évtizede nincs közöttünk, 1984. májusában 55 éves korában elragadta a halál.

A megalakuláskor Stettner Béla alakította ki a kör „arculatát”, ő fogalmazta meg céljait, egyben szigorú őrzője volt a tagok által forgalomba hozott kisgrafikák jó művészi színvonalának. Tragikusan rövid életéből 25 évet töltött el a KBK művészeti vezetőjeként és amikor a *KISGRAFIKA* c. folyóiratunknak a negyed századra emlékező 1984/1-2. számát nyomdába adta, a 96 oldalas, kötetszámba menő kiadvánnyal itteni munkásságára a koronát tette fel. Néhányan közülünk szemtanúi, sőt átélői voltunk azoknak a korábbi, nehézségekkel teli hónapoknak, amikor a művész már súlyos betegen is igyekezett feladatait elvégezni. Emlékszünk arra is, hogy más irányú művészi kötelezettségei miatt folyóiratunkat csak több hóna-

pos késéssel tudta megjelentetni. Halála közeledtével, hallatlan önfegyelemmel, iszonyatos erejű munkatempót diktált magának. E sorok írója nem egyszer segédkezett a lap elmaradt számainak összeállításában. Volt úgy, hogy ez a Kútvölgyi úti kórház vendégszertalánál, vagy a Tétényi Úti Onkológia egyik éppen üresen álló betegágyán történt. A jubileumi szám háttérképre elkészült, ezzel minden korábbi megjelenési késelmét behozta a lap. Közölte a negyedszázados jubileumi találkozó programját, benne a művész linómetszetű alkami grafikáját: „Emlékezésül, a KBK 25. évfordulójára és gyűjtőik tiszteletére, 1984. április 30-án, Fészek Klub. Stettner”. Az alkotó egy hónap múlva ugyanezen a napon hunyt el és a következő szám már csak a róla szóló nekrológokat közölhette.

Stettner Béla annak a fiatal grafikus-gárdának a tagja volt, mely évtizedekkel ezelőtt új műfajt teremtett: a képregénygrafikát, amely önálló rangú társa lett a festészet és szobrászat nagymúltú ágazatainak. Grafi-

Alma Petz (Ausztria), 1985, P7

Stettner Béla linómetszetei, X3

Ürmös Péter linómetszete, X3

kánk Nagyasszonya, *Supka Magdolna* adta meg így a korszak értékelését és őt kell idéznünk, amikor egykori művészeti vezetőnk grafikus munkásságára a jelenkori olvasót emlékeztetni kívánjuk:

„Két jelentős évforduló – Dürer Alberté és Dózsa Györgyé – a grafikai művészet próbakövévé lett a hetvenes években, országos bemutatók keretében, és Stettner Bélából is tehetsége legjavát hozta felszínre. Tartalom tekintetében a drámai vénát, s ebből követ-

kezően vonalvezérlésének heves dinamikáját. Kompozíciói sűrűsödnek, s a kiélezett mozdulatok és gesztusok révén pantomím jelleget öltenek. A korábban fesszes, szegletes – szinte fába faragott – formák hajlékonyá válnak, s a fekete-fehérek éles, komor kontrasztját színek váltják fel. Vele született stilizátori hajlama arra ösztönzi, hogy esztétikailag megmaradó mezbe, színek és formák harmóniájába foglalja legsúlyosabb mondanivalóit is. Kecses indázat, hullámszó felületű tömbök rajzolata szövi át a képfelületet, s az általa kiművelt papírmetszet-technika segítségével látvány és látomás fonódik egybe témái fonalán.”

Az eltelt esztendő megtrikították ugyan a vele együtt indult művészek és gyűjtők sorait, azért még ma is sokan szeretettel emlékezünk magas, szikár alakjára, hátrafésült, időnként szemébe hulló hajára, szelíd tekintetére, mindenkor, mindenki iránt megnyilvánuló segítőkészségére. Humora még betegsége legsúlyosabb napjain sem hagyta el. Amikor operációja miatt hangját elvesztette, így vigasztalta magát és környezetét: „Végre is nem népszónok vagyok”. Szenvedélyesen harcolt a kör művészi színvonaláért és igyekezett távortartani az ex libris ürügyén belopódzó dilettanizmust, az amatőrök körében nem egy ellenséget szerezve ezzel magának. A KBK életének egy válságos mozzanata idején, amikor levelében „a kör művészi színvonalának csúszásáról és az igazi művészek távolmaradásáról” tesz említést, így jelölte ki az utat „Új alapokra helyezni a végeredményben a mai magyar művészetünkre építhető tevékenységünket”.

A Farkasréti temető immár a magyar kisgrafika több nagyjának nyugóhelye lett. Stettner Béla élete azonban műveiben folytatódik, kisgrafikai ott szerepelnek hazánk és a világ nagy gyűjtőinek mappáiban. Szabad grafikai lapjait a Nemzeti Galéria és sok más közgyűjtemény őrzi. Szerencsére még sokan vagyunk, akik kegyelettel és szeretettel emlékezünk reá nemcsak életének fordulóin, hanem féltve őrzött lapjait lapozgatva a hétköznapokon is. Ma már tudjuk, hogy világlító fáklya volt ő, el nem múló tagja annak a művészgenerációnak, mely a magyar grafika első aranykorát megteremtette.

Soós Imre

RÉSUMÉ

A l'occasion du 70ème anniversaire de la naissance de Béla Stettner (1928–1984) nous publions l'article commémoratif d'Imre Soós et détails de l'article premier sur l'artiste de Ferenc Galambos. Le discours inaugural d'István Antall fait l'éloge de l'activité artistique de Robert König, retenti sur son exposition à Budapest. Imre Kocsis écrit sur l'exposition de Károly Vagyóczky, organisée par le Musée de Timbre Hongrois. On lit un compte rendu sur l'exposition de Mme Hermina Horváth, organisée au Danemark. Nous publions l'article de Dénes Gábor sur le Premier Concours International d'Exlibris, organisé dans la ville d'Arad (Roumanie). Les créations des 58 participants de 19 pays ont évoqué la mémoire de Joan Slavici, personnalité importante de la littérature roumaine. Rubriques ultérieures: Nouvelles, Revue de presse, Casier de bibliothèque.

GALAMBOS FERENC: STETTNER BÉLA

Stettner Béla festő- és grafikusművész Budapesten született 1928-ban. Gyermekkorától kezdve szenvedélyesen rajzolgatott s nem véletlen, hogy alig tizenhét éves korában középiskolai rajzversenyt nyert. Művészeti tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán végezte (1947–1952). Tanárai, Kmetty János és Koffán Károly, nem csak a grafikai technikák titkait ismertették meg vele, hanem egyéniségének szabad érvényesítését is biztosították. Diplomája kézhezvétele után évekig a Rézkarcolók Alkotóközösségében dolgozott, majd több fiatal művésztársával együtt megalapította a Fiala Művészek Stúdióját.

Dolgozott több Magyarországi művésztelepen (Miskolc, Szigliget) és bejárta Olaszország, Csehszlovákia, Bulgária, a Szovjetunió, Jugoszlávia, Németország és Lengyelország legszebb tájait. Nemcsak a múzeumokat és a kiállításokat bújta, hanem a táj, az ember, az élet pillanatonként változó arca is érdekelt; nem csak a régi korok műalkotásait csodálta meg, nem csak a modern művészeti törekvéseknek igyekezett a mélyére hatolni, hanem a kisemberek hétköznapjait, a nagyvárosok nyüzsgését is megfigyelte. 1952-től minden jelentősebb hazai kiállításon részt vett. Első önálló kiállítása (1965. Dürer terem) művészetének korszakváltását hozta meg, a Kilencek kiállításán közzétett alkotásai pedig a beérett természetességéről vallottak. Gyakran szerepeltek alkotásai külföldi kiállításokon is (Bécs, Moszkva, Varsó, Berlin, Bologna, stb.) és így hír túljutott a határokon; nevét azonban elsősorban ex librisei tették világszerte ismerté.

Ha Stettner Béla művészetének jellemző jegyeit keressük, alkotásainak realista megfogalmazása az, amely elsősorban szemünkbe ötlük. Élményeit, érzelmeit (amelyek egyébként igen visszafojtottan jelentkeznek) mindig valós eszközökkel váltja képi formára. Témaköre is inkább tárgyi, mint gondolati és így realista eszközökkel tudja kifejezni mondanivalóját és önmagát. Elsősorban az embert ábrázolja munka, vagy pihenés közben ellesett pillanataiban. Jobban szereti a többalakos kompozíciókat, mint a magányos figurákat. Szikár, asszkétikus alakjai vonzanak is, taszítanak is egyszerre, csak éppen észrevétlenül, vagy közömbösen nem lehet elmenni mellettük. Puritán szigorúsága tisztaságot áraszt, alkotásai egyértelmű-

ek. Skálája nem túl gazdag, de mindig tiszta hangot intonál. Gyakran él a groteszk fegyvereivel is: alakjait megnyújtja, egyes részleteket felnagyít, hogy még jobban aláhúzza mondanivalója lényegét.

Érdeklődése 1959-ben fordul az ex libris felé. Mint Fiala Képzőművészek Stúdiójának egyik alapítója és vezetője, ex libris pályázatot hirdetett fiatal művészek részére, amely páratlanul gazdag termést eredményezett, s ezzel nagy lökést adott a két világháború között nemzetközi hírnévre emelkedett, de a második világháború után stagnáló magyar ex libris művészetnek. Új tehetségeket fedezett fel, de maga is egyre több ex librist alkotott és munkásságval nagyban hozzájárult a művészeti ág megújulásához. Ex libris művészetében – mutatis mutandis – ugyanazon művészi jegyek és grafikai erények jelentkeznek, mint szabad grafikáiban. Bár rézkarcolt és fametszetet is készített, igazi érvényesülési területe a linómetszet, amely a fekete-fehér drámai ellentétének kihangsúlyozására éppen olyan alkalmas, akár a részletező előadásmódra, vagy a sommás megoldásokra. Ex libriseit valós elemekre építi, s ha néha-néha szimbólumokkal fejezi ki magát, akkor modern és egyéni szimbolikát teremt. Ex libris művészetét a szigorúan zárt kompozíció egybeépítése jellemzi. Gyakran épít ellentétekre, nem csak a fehér-fehér mindig művészileg jól megoldott adagolásában, de alakjainak térbeállításában és az ellentétes típusok, érzelmek és gondolatok szembeállításában is. Van tehetsége a klasszikus reminiscenciák modern újjáteremtésére. A munkaábrázolás is megjelenik ex libris művészetében, mégpedig úgy, hogy nem csak realitásában nagyszerű, hanem férfias ünnepélyességében is.

Munkássága elismeréseképpen Stettner Béla három évig Derkovits ösztöndíjat élvezett, 1966-ban pedig Munkácsy díjat kapott.

(Kisgrafika-Értesítő, 1967 szeptember)

Stettner Béla linómetszetei, X3

ELSŐ NEMZETKÖZI EXLIBRIS-PÁLYÁZAT ARADON

Ioan Slavici (a Révai nagy lexikon szerint „ejtsd: Szlávik János”) a román próza és politikai esszé egyik büszkesége 1848. január 18-án (a régi naptár szerint január 6-án) született Világoson, az egy év múlva a magyar történelemben oly szomorú hírnévre szert tett Arad megyei kisvárosban.

Előbb papnak készült, végül mégis jogi tanulmányokat folytatott Budapesten és Bécsben. Oklevele nék megszerzése után Nagyváradon kezdett praktizálni, de csakhamar végleg az irodalom vonzáskörébe került. Jászvásárra (Iasi), majd Bukarestbe tette át székhelyét, a nagyhíru és tekintélyes *Convorbisi Literatura* c. folyóirat munkatársaként. A *jószerencse malma* és *Mara* című regényei finom társadalomrajzok, valóságos irányregények. Meg kell róla jegyeznünk, hogy ő volt Jókainak is első románra fordítója.

Születésének másfél százados évfordulója alkából az Aradi Szépművészeti Múzeum a Slavici munkásságából ihletődött színvonalas, nemzetközi tematikus exlibris pályázatot és kiállítást szervezett. Ez alkalommal olyan katalógust adott ki, amelyről a legszigorúbb bibliofil szempontok tekintetbe vételével is csak felsőfokon lehet nyilatkozni. Őszinte örömmel nyugtázhathatja a krónikás, hogy mind a bevezető tanulmány írója, *Rodica Elene Colta*, aki e kiállítás fő szervezője és az aradi múzeum múzeológusa, mind a gyulafehérvéri egyetem történész-docense Jacob Marza (maga is exlibris-gyűjtő!) írása a szakmai hozzáértés és igényesség iskolapéldái lehetnének. Hasonlóképpen a zsűri döntései is, mert az I. díjas cseh *Dusan Urbanik* rézkarca, a II. díjas észt *Juri Orlov* és a III. díjas magyarországi *Molnár István* (Iscsu) vegyes technikájú rézkarcai valóban a műfaj magasiskoláját képviselik. Sőt, a további dícséretre méltatott alkotások is egytől-egyig ütik azt a színvonalat (Peter Kocik Szlovákiából, Frédéric Tachet Franciaországból, Simó Margit Aradról és Jeannine Marie Gaal Franciaországból – akiről sajnos nem derül ki, csak neve alapján sejthető, hogy szintén magyar származású), amelyet elvárhatunk egy-egy díjnyertes exlibristől. De a többi kiállított munka is egyöntetűen bizonyítja, hogy alkotóik komolyan vették a kihívást, a megmérettetést és

Molnár István díjnyertes rézkarca, C3

alaposan felkészültek Slavici munkásságából csakúgy, mint a kisgrafika által támasztott igényeknek való megfelelésre. Bárcsak sok hasonló vidéki megvalósításban lehetne részünk.

Végül egy kis statisztika: 19 ország 58 grafikusművésze küldött be 115 könyvjegyet. A lapokból rendezett tárlat ezután valóságos vándorkiállításá nőtte ki magát, mert Arad után a bukaresti Szlovák Intézetben, majd a Dévai Dák és Római Civilizáció Múzeumban is bemutatták.

A katalógus kétnyelvű, román és angol. A résztvevő művészeknek pedig majdnem egyharmada (15 fő!) magyar.

Gábor Dénes

SZEMLE

A hollandiai SOUVEREIN ANTIKVÁRIUM legújabb, 1998. július elsején megjelent 23. árjegyzéke ismét gazdag választékot tartalmaz az európai ex libris múltjáról, jelenéről. Örömmel tapasztaltuk, hogy a kiadványban felsorolt 2465 tétel között több magyar művész neve is szerepel. Az alkotók neve alatt rendszerint nem egyetlen grafikáját, hanem műveinek kisebb-nagyobb „csomagját” kínálja eladásra a kiadvány, megemlítve a lapok technikáját, gyakran még az ex libris tulajdonosának a nevét is.

A vastag füzet a magyar kisgrafika külföldi megbecsültségéről is képet ad, ezért az abban szereplő művészek névsorát az alábbiakban közöljük: Egy tétel alatt szerepel alkotásaival: Balla Margit, Barta Ernő, Bottka Miklós, Buday György, Diskay Lenke, Faragó Sándor, Füle Mihály, Gácsi Mihály, Gál Ferenc, Horváth Endre,

Jánváry Zoltán, Kamper Lajos, Karancsi Sándor, Kékesi László, Kőhegyi Gyula, Szekeres Ferenc, Vadász Endre, Vén Zoltán.

Két tételszám alatt szerepel: Bajor Ágost, Bordás Ferenc, Drachos István, Kaveczky Zoltán, Markó Lajos, Xantus Géza. Három tétel alatt kínálják Tempinszky István rézkarcainak együttesét. Az öt tétel alatt szereplő Piller Attila neve mellett a „magyar/osztrák” nemzetiség-megjelölés olvasható. Végül a kiadvány gondos összeállításának jellemzéséül megemlítjük, hogy minden művész neve mellett nemcsak nemzeti hovatartozását, hanem születési és halálozási évszámát is feltüntették.

*

A németek MITTEILUNGEN DER DEG című folyóiratának 1998/2. száma ismerteti lapunk ezévi első számát, melyben közöl-

tük lipcsei barátunk, *Horst Gebauer* írását Fery Antal zeneszerzőket ábrázoló ex libriseiről. Német laptársunk erről a cikkről tévesen úgy ír, mintha a szerző „Fery Antal ex libriseinek opus-listáját” közölte volna. (Reméljük, nem sokan fogják Gebauer urat háborgatni az alkotásjegyzék megküldése iránti levelükkel.) A cikk illusztrációja Fery Antal 1961-ben készült fametszete, mely Semsey Ágnes nevét viseli.

*

A japán egyesület, a NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION, folyóiratának 107. számában magyar kisgrafika képét közli. A lap 17. oldalán az egyesület részére a világ minden tájáról beérkezett lapok között szerepel *Ürmös Péter* Pf. 97-lapja, melyen az alkotó bivaly hátán ülő Jolly Joker képével köszöntötte az új esztendő.

Finnországnak csak fele annyi lakosa van, mint hazánknak, azonban exlibris-gyűjtőinek száma messze meghaladja a miénket. Lapjuk, az EXLIBRIS ABOENSIS 23. számában közli a finn gyűjtők cím- és cserelistáját, melyen mintegy 400 név szerepel.

*

A katalán egyesület EX-LIBRIS című folyóiratának 18. számában *Orenes* professzor a második világháború ex libriseit ismereti cikkében. Írása a háború végének 50. évfordulója alkalmából látott napvilágot és az illusztrációk között magyar művész lapját is szerepelteti: *Draho István* olasz barátja, *Gianni Mantero* nevére készült fametszetét. – Könyvismertetések között azt ol-

vashattuk, hogy megjelent Portugáliában *Mota Miranda* exlibris-enciklopédiájának 21. kötete. Ebben honfitársunk, *Takács Dezső* munkásságáról is közöltek tanulmányt. Szívesen közölnénk a kötet és a magyar művészről szóló cikk ismertetését!

*

Gyűjtőinket joggal érdekelheti a magyar kisgrafika külföldi elismerése. Ebben segítségünkre lehetnek a nyugati országok exlibris-árveréseinek katalógusai is. A holland EXLIBRISWERELD 1998. őszi kiadott árjegyzékében több magyar grafikus nevét és eladásra kínált alkotásait fedeztük fel. *Sassy Attilának* a század 20-as éveiből származó 4 db klisé-exlibrisét 30 holland forintért kínálják. *Menyhárt Józseftől* 3 tételben főként fametszetek szerepelnek a kiadványban. *Müller Árpád* két, egyenként 10 darabból álló rézmetszet-csomagjának ára egyenként 45 gulden. *Vén Zoltán* négy rézmetszet-összeállítással szerepel. Egy-egy csomagban 5 lapja található, csomagonként 34 holland forintos vétellárral. Az árjegyzék egy-egy tételében szerepelnek még *Dániel Viktor*, *Draho*, *Nagy Árpád*, *Tempinszky* és *Vadász Endre* munkái.

*

A GRAPHIA 133. számában folytatódik az exlibris-témákról szóló, korábban megkezdett sorozat. Ezúttal, a XV. részben *Paul Wulzetant* a sport-témájú könyvjegyeket veszi nagyító alá, 39 illusztráció kíséretében. A magyar kisgrafikát *Menyhárt József* fametszete képviseli: a Geiger Sarolta részére készült ex libris sző gyermeket ábrázol.

HÍREK

MI TÖRTÉNT A FISAE LEGUTÓBBI KÖZGYŰLÉSÉN

A nemzetközi exlibris-életben kialakult szokás szerint a két-évenként megrendezett kongresszus alkalmával kerül sor a FISAE (Exlibris Egyesületek Nemzetközi Szövetsége) közgyűlésére is. Így történt 1998. nyarán is. *Butler* professzor, a titkárság vezetője megküldte számunkra a Szentpéterváron megtartott XXVII. nemzetközi kongresszus alkalmával lefolyt ülés jegyzőkönyvét, melynek a magyar gyűjtőket is érdeklő részleteit az alábbiakban közöljük:

Az 1998. augusztus 3-án a Kocsubej palotában megrendezett FISAE-közgyűlésen – küldöttei útján – 25 ország exlibris-egyesülete képviseltette magát. (Magyarországról a KBK képviselőjében senki sem vett részt az ülésen.)

Az elnök megállapította, hogy az egyidejűleg megtartott XXVII. nemzetközi exlibris-kongresszuson 24 országból 215 gyűjtő vett részt, akik Szentpétervárot és környékén 14 exlibris-kiállítás tekintettek meg. Számos ország küldött ajándékot a találkozó résztvevői számára, három országból a postán küldött ajándék a kongresszus ideje alatt nem érkezett meg.

A FISAE tagjai közé ezúttal egyetlen exlibris-egyesület vettek fel: a mintegy 60 tagot számláló romániai csoportosulást, az AREL-t, melynek székhelye: Oradea (magyar néven Nagyvárad). A felvétel a közgyűlés egyhangú szavazatával történt.

A szentpétervári kongresszuson kiállítás formájában láthatták a résztvevők az utóbbi két esztendő exlibris-termését. A tárlatra 41 ország 465 művésztől mintegy 1500 könyvjegy érkezett be. A katalógusban minden alkotótól 1–1 mű képét is bemutatják. A kiállítás anyaga később a város tulajdonába kerül.

A 2000. évben esedékes XXVIII. nemzetközi találkozó megrendezésére három ország pályázott: Izrael, Ukrajna és az Egyesült Államok. A közgyűlés küldöttei egyhangúlag ez utóbbi mellett döntöttek, így a következő kongresszust Boston városban rendezik majd, előreláthatólag 2000. augusztus 20-24. napjain.

Az ülés befejezése előtt a FISAE delegátusai köszönetet mondtak a szentpétervári rendezőségnek a találkozót megrendezésében végzett kimagasló munkájáért.

S. I.

3. EUROPEAN EXLIBRIS MEETING '98 POZSONY

A fenti címmel rendezett 1998. szeptember 4–6 között exlibris-gyűjtő találkozót a Szlovák Exlibris Egyesület. Hogy mennyiben európai, azt nehéz eldönteni, bár kétségtelen, hogy a szlovák és a cseh grafikusokon és gyűjtőkön kívül két osztrák (*N. Hillenbrandt* és *M. Gryska*), két olasz (*G. Mirabella* és *B. Bonifacci*), egy belga, valamint Magyarországról a *Palásthy házaspár* képviselte az európai nemzetköziséget. A ceglédi *Nagy László Lázárék* egy portugál út kedvéért mondták le Pozsonyt. Ezek ismeretében nem csoda, hogy mindössze kb. 40 fő vett részt az eseményeken. El kell viszont ismerni, hogy nagyszabású kiállítást rendeztek a beérkezett pályaművekből, s közöttük több magyar névvel találkozhattunk. Műveivel szerepelt *Kőhegyi Gyula*, *Molnár István*, *Nagy László Lázár*, *Réti András* (*Tata*), *Sólyom Sándor*, *Ürmös Péter* és *Xantus Géza*.

A kiállításról 87 színes képpel illusztrált katalógus készült. Ebben *Kőhegyi Gyula*: Ex libris *László Gyula*; *Molnár István*: ex musicis *Liutera* nel Mezzogiorno; *Réti András*: Ex libris *Réti Sándor*, valamint *Ürmös Péter*: *Isola di san Giorgio*, ex libris című lapját láthatjuk. Magyar művész nem került a „dobogóra”.

A szlovák egyesület elnöke, *Ivan Panenka* úr mindent megtett a találkozó sikeréért, de az ezt megelőző pozsonyi találkozók résztvevőinek létszámát, azok színességét most nem sikerült elérnie.

Palásthy Lajos

*

Dr. Katona Gábor ex librisei *Hatvanban* címmel ízléses, négyoldalas meghívó invitálta az érdeklődőket szeptember 25-én 17 órára a hatvani *Moldvay Győző Galériába*, amelyben a gyűjtőről szóló rövid életrajz és pályakép végén ezt olvashattuk: „*Katona Gábor* nem sokkal halála előtt azzal bízta meg unokáját, hogy szülővárosában (*Esztergomban*) és a számára kedves *Hatvanban* ajánlja bemutatásra gyűjteményét – Ennek tett eleget *Katona Csaba* és a *Moldvay Galéria vezetője, Zámbo Éva*, amikor a több mint 30 ezer darabos hagyatékából bemutatták a címeres, a humoros és a gyűjtő nevére készült ex librisekből válogatott impozáns kisgrafikai összeállítást.

Várkonyi Károly fametszete, X2

A kiállított 37 tabló mellett két tablón Katona Gábor életrajzát, és a „Hogyan lettem ex libris gyűjtő” címmel vele készült interjú szövegét olvashatták a megjelentek. A tablókon pedig tematikus elrendezésben tárult elénk az ex librisek varázslatos világa: régi magyar könyvjegyek, régi német és lengyel címeres könyvjegyek, a gyűjtő nevére készült hajós témájú lapok külföldi, majd magyar grafikusművészektől; külön tablókon a rézkarc és rézmetszetű ex librisek a legjobb magyar és erdélyi művészektől, majd hosszú sorban több mint száz művész munkái mind a hazai, mind a külföldi, mind a már klasszikus, mind a mai kidsgrafika képviselőitől. A tárlatot a népes közönség soraiban megjelent Hatvan város polgármestere, valamint a Kisgrafika Barátok Köre képviselőjében jelenlévő gyűjtőtársak előtt Dr. Arató Antal, a Székesfehérvári Megyei Könyvtár igazgatója nyitotta meg.

*

Hódmezővásárhelyen ünnepélyes keretek között nyitotta meg október 4-én a negyvenötödik vásárhelyi őszi tárlatot Rapcsák András polgármester a Tornyai János Múzeumban. A magyar figuratív művészetnek e csaknem fél évszázados, évente megrendezett seregszemléje az idén is nagy sikerrel vonultatta fel a magyar művészek több generációjának alkotásait. Az erre az alkalomra kiadott nagyalakú, luxuskivitelű katalógus a kiállító 142 művész egy-egy alkotását reprodukcióban is bemutatja, a díjnyerteseket színes felvételen. Örömminkre szolgál, hogy a grafika kategóriájában a KBK művészeti vezetője, König Róbert három grafikáját és egy pasztellképét is láthattuk a tárlaton. Az *Iskolateremtő mesterek* című grafikai sorozatából a Stróbl Alajos, a Szinyei Merse Pál és a Székely Bertalan életművét idéző lapokat mutatta be a művész.

*

Debrecenben az Orvostudományi Egyetem aulájában októberben nyílt meg Várkonyi Károly életmű-kiállítása. A 88 éves, ma is jó egészséggel rendelkező, aktív művésznek, aki bár Budapesten született, szinte egész élete Debrecenhez kötődik; 1933 óta ott él és alkot, aktív részese a város jeles grafikai múltjának és jelenének. Nagy alakja a magyar ex libris művészetnek is. Galambos Ferenc,

a neves gyűjtő és szakíró így írt róla: „Bár realista művész, a realizmus eszközeivel a legnehezebb problémákat is ki tudja fejezni. Biztos rajztudása a hagyományos témákban is újszerűt teremt. Kialakult stílusa éppen úgy jellemző ex libriseire, mint témaválasztásának komolyságára, bár a szatíra eszközeivel is jól bánik”.

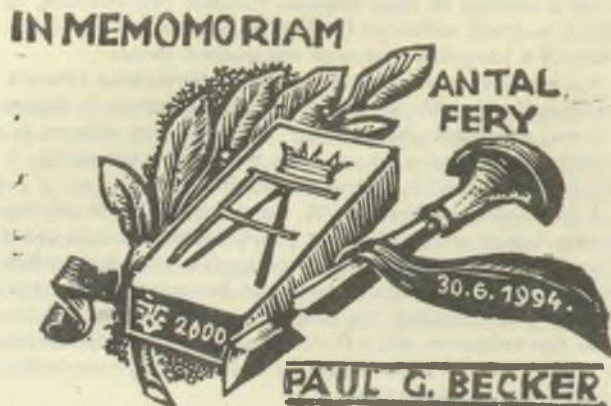
Debreceni kiállítása igyekezett bemutatni teljes életművét. Bő válogatást ad képgrafikáiból, ex libriseiből, alkalmi grafikai munkásságából, valamint festészetéből is az akvarellektől a nagyobb méretű olajképekig.

A Kisgrafika Barátok Köre és a művészet barátainak nevében további alkotói sikereket és jó egészséget kívánunk a mindenki által nagyra becsült „Karcsi bácsinak”.

*

Várkonyi Károly rajza

Várkonyi Károly fametszete, X3

Várkonyi Károly fametszete, X2

A Budapesti Őszi Fesztivál keretében nyílt meg a Nádor Galériában a minirajzok országos kiállítása. A 20 x 20 cm-es papírfelületre korlátozott grafikák igen kedvező képet adtak napjaink rajzművészetéről. *Kóhegyi Gyula* grafikusművész tagtársunkat tusrajza képviselte a tárlaton, méltóképpen illeszkedve be a bemutató magas művészi színvonalába.

*

A közelmúltban kaptuk kézhez a lengyelországi RATIBÓRZ városban megrendezett nemzetközi grafikai kiállítás katalógusát. A kiadványból megtudtuk, hogy e rangos rendezvénynek nem volt előre megszabott tematikája, ezért rendkívül nagyszámú volt a részvétel. 88 ország 1610 alkotójától 3677 pályamű érkezett be. A zsűri alapos válogatása után ebből 47 ország 367 művészenek 1261 alkotását találta kiállításra érdemesnek. Magyarországról 29 pályázótól érkezett be grafika, ezekből mindössze 4 fő (!) maradt a rostan alkotásával. Közülük hárman a kisgrafika művelői, így örömmel közöljük e helyen *Jáger István*, *Kóhegyi Gyula* és *Ürmös Péter* nevét.

*

Tellinger István grafikusművész „Színek” c. kiállítása október 5-én nyílt meg Miskolcon, a Kossuth utca 11. szám alatti Mini Galériában. A tárlat anyagáról a meghívón így ír maga a művész: „Kiállításom színekre, a színek harmóniájára épül, az ezzel kapcsolatos gondolataimat (hangulataimat, jó-rossz kedvemet) mutatja meg...”.

*

Ürmös Péter grafikusművész mintegy száz alkotását mutatták be augusztusban Litvániában. SIAULIAI a város neve, ahol a magyar grafikus ez alkalommal szerepelt. A műveiből rendezett tárlatról a helyi lapok hosszabb cikkekben emlékeztek meg.

*

Az Újpesti Galériában október hónapban volt látható a KISGRAFIKA '98 című kiállítás. A Magyar Grafikusművészek Szö-

sége és A Magyar Grafikáért Alapítvány által rendezett tárlat címe – ahogyan azt korábbi, hasonló jellegű bemutatóval kapcsolatban már szövéttük – félreértésre ad okot. Ezúttal ugyanis Újpesten egyetlen kisgrafika (ex libris, alkalmi grafika) sem szerepelt. A látogatót a galéria négy barátságos termében olyan kiállítás fogadta, melyen kitűnő *kisméretű grafikákkal* találkozhatott. Ezúttal sok jó külföldi alkotás is gazdagította a magyar grafikusok sokféle technikát felvonultató seregszemléjét. Az ex libris művészei ugyancsak kisméretű grafikákkal képviseltették magukat, jó szereplésük elismeréseként iktassuk ide nevüket: *Ifj. Feszt László*, *Jáger István*, *Kóhegyi Gyula*, *Ürmös Péter*. Megjegyezzük, hogy az egyik teremben mutatták be a „Tégla” témára kiírt művészi vetélkedőn résztvevő alkotásokat. (Köztudomású, hogy a téglá sokféle funkciót tölt be az emberiség életében, az építőanyagtól a „proletáriátus fegyveréig”.) A KBK tagjai közül *Kóhegyi Gyula* és *Ürmös Péter* szerepelt itt igényes alkotásokkal.

*

A belgiumi Alden Biesen városban, a Német Lovegrend egykori „magas várában” kulturális központ működik immár 10 év óta s időközben az ex libris ügyének is jelentős ismeretterjesztő műhelye lett. Ez év tavaszán az elmúlt 50 év kaligrafikus ex libriseiből rendeztek kiálltást *Joke van den Brant* művész nő gyűjteményéből. „Az ex libris napján”, április 13-án pedig a látogatók a különböző grafikai technikákkal ismerkedhettek meg a nálunk is nagyrabecsült belga mesterek bemutatóin. A mélynyomást *Frank-Isa van Damme*, a magasnyomást *Anton Vermeylen*, a hidegtű és maratás technikáját pedig *Horváth Hermina* ismertette a megjelentek előtt. *Willy Branspennnix* kézi nyomtatásban készítette el ez alkalomra tervezett kisgrafikáját, *Hedwig Pauwels* pedig a grafikagyűjtés szerepéről, esztétikai értékeiről szolt a hallgatóság-hoz. A kedvezőtlen idő ellenére e napon a Limburg tartományban levő lovagvárban több mint 500 látogatót számoltak. A helyi közönségen kívül többen érkeztek Flandriából, Hollandiából, sőt még Németországból is.

*

A szegedi gyűjtők a Somogyi Könyvtárban köszöntötték születésnapja alkalmából a város szülöttjét, *Kopasz Márta* festő- és grafikusművészt. A jelenlévők jókívánataikat fejezték ki abból az alkalomból is, hogy a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola a MAGISTER EMERITUS címet adományozta a város hűségese művész-asszonyának. Az erről szóló oklevelet az egyetem rektora adta át.

Erre az alkalomra az ünnepelt tiszteletére kiállítást is rendeztek, melynek darabjai a szegedi KBK-tagok gyűjteményéből származtak: 13 festmény és 83 darab kis- és nagyméretű grafika. A jó hangulatú összejevetelen *dr. Apróné dr. Laczó Katalin* főiskolai tanárnő ismertette a *Kopasz Márta* művészetéről írt kötetét.

KÖNYVESPOLC

VÁLOGATÁS A SZÍJ REZSŐ – KOVÁCS RÓZSA GYŰJTEMÉNYBŐL. Kiállítási katalógus. Tervezte és írta Ürmös Péter. Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa. 1998. p. 22.

Október 13-án Pápán, a Jókai Mór Városi Könyvtárban Dr. Szíj Rezső író és történész kisgrafikáiból, könyveiből, aprónyomatványából egy különleges kiállítás nyílt meg. Amint a Pápai Hírlap cikke írja: „Szíj Rezső gyűjtőtevékenysége nem egyvalamire irányult, hanem egész látókört ölel át a betű művészetétől a képzőművészeti alkotásokig”. Így tehát a sok érdekességet tartalmazó gyűjteményben (amelyet maga a gyűjtő mutatott be a megjelenteknek) található könyvritkaságok, grafikák, ex librisek, szignetek, díszítő-grafikai munkák, stb., vagyis a bibliofília körébe tartozó számos dokumentum. A kiállítást *Köztös László* tudományos gyűjteményi igazgató nyitotta meg. Az ízléses, szép kivitelezésű katalógust Ürmös Péter grafikusművész tervezte, szerkesztette, és ő kalauzol végig írásával a tárlaton is. Bevezetőjében ezt írja: „Rendhagyó kiállítási katalógust tart kezében a Tisztelt Olvasó, hiszen sem szokásos opuszlistát, sem műtárgyjegyzéket nem talál a kiadványban. A jelen írás inkább tájékoztató szeretőné a kiállítás nézőit, hogy eligazodjanak a bemutatott művek sokaságában, valamint rávilágítson azokra a *hangsúlyos összefüggésekre*, amelyek nemcsak a gyűjtemény létrehozásában, hanem a tárlat megrendezésében is a főbb szerepet játszották. Az sem véletlen hogy a *Pápai Jókai Mór Városi Könyvtár* újjáéledt *Kisgrafikai Galériája* ad otthont ennek a bemutatónak, annak ellenére, hogy az eddigiektől eltérő, más anyag is került a tárolókba és a falakra. A válogatás egyik része most is a grafika, azonban ezek mindegyike kapcsolatban áll a könyvvel, a könyvnyomtatással, illetve a nyomdatechnikával. Más kifejezéssel élve a „szép könyv dícsérete” is lehetne kiállításunk mottója, ami talán ellentmondásosnak hat a számítógépes tájékoztatástól elváltak korunkban. A kiállítás létrehozói ellenben abbéli hitük mellett tesznek tanúságot, hogy a számítógépes hírközlés forradalma után is lesz igény a szép, művészi könyvre, ahogy tágabb értelemben a szép műtárgyakra is. Szíj Rezsőt és feleségét ez a hit vezérelte hatalmas könyv és művészeti gyűjteményének létrehozásában, aminek különleges részét jelentik a bibliofil könyvritkaságok.”

A katalógust zömmel a Szíj Rezső nevére készült ex librisek ábrái díszítik, de bemutatnak egy kis ízelítőt a Kner Nyomda ré-

VÁLOGATÁS A
SZÍJ REZSŐ -
KOVÁCS RÓZSA
GYŰJTEMÉNYBŐL

JÓKAI MÓR VÁROSI KÖNYVTÁR
PÁPA, 1998

Katalógus címlapja

szére fába faragott fejlecekből, könyvdíszekből, keretdíszekből és lapszéli díszítésekben is.

Mint körünk régi tagját, aktív gyűjtőtársunkat, a Kisgrafika Barátok Köre nevében is köszöntjük a 83 éves Szíj Rezsőt, további alkotó éveket kívánva számára.

Király Zoltán

* * * * *

*Szeretetteljes Karácsonyt
és Boldog Újévet kívánnak minden olvasónak
a lap munkatársai*

Ifj. Feszt László rézkarcai

